

ISSN 2181-9416  
Doi Journal 10.26739/2181-9416

# ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

2 СОН, 1 ЖИЛД

## ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 2, ВЫПУСК 1

## LAWYER HERALD

VOLUME 2, ISSUE 1



TOSHKENT-2021

ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ.  
ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ

<b>1. МАЛИКОВА Гульчехра Рихсходжаевна</b> В 100 ЛЕТ ЖИЗНЬ ТОЛЬКО НАЧИНАЕТСЯ ИЛИ ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ЮРИДИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ (1920-1928).....	8
---	---

**ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. МЕХНАТ ҲУҚУҚИ. БИЗНЕС ҲУҚУҚИ.  
ИЖТИМОЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ**

<b>2. ТОПИЛДИЕВ Воҳиджон Раҳимжонович, ДЖАМБАКИЕВА Феруза Бахтауновна</b> ВОСИТАЧИЛИК ШАРТНОМАСИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИЙ ЖАВОБГАРЛИК.....	24
<b>3. БАБАКУЛОВ Зафар Курбонназарович</b> ТОВАР БЕЛГИСИДАН ФОЙДАЛАНИШДА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ.....	32
ЖАВОБГАРЛИК МАСАЛАЛАРИ.....	32
<b>4. РАХМАТОВ Анвар Исломович</b> СПОРТ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ШАРТНОМАВИЙ МАЖБУРИЯТЛАРИ.....	40
<b>5. ХАСАНОВА Фарангис Акрамовна</b> ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ЖАВОБГАРЛИК ТУШУНЧАСИ ВА БЕЛГИЛАРИ.....	48
<b>6. МИРСОАТОВ Хабибулла Қудратуллаевич</b> МЕХНАТ ҲУҚУҚЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШДА ПРОКУРОР НАЗОРАТИ ИНСТИТУТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....	53
<b>7. ХАМДАМОВА Фируза Уразалиевна</b> КОДИФИКАЦИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	59

**ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ.  
КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ**

<b>8. ИСМОИЛОВ Олимжон Юсупжон ўғли</b> ЛАТЕНТ ЖИНОЯТЧИЛИК: ТУШУНЧАСИ ВА ТАСНИФИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ.....	65
<b>9. РАХИМОВ Камолиддин Мухамаджонович</b> ЙЎЛ ҲАРАКАТИ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ.....	71

**ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ. КРИМИНАЛИСТИКА,  
ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ҲУҚУҚ ВА СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ**

<b>10. КАРИМОВА Дилрабо Эргашевна</b> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОРГАНОВ ДОСУДЕБНОГО ПРОИЗВОДСТВА В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	80
<b>11. РУЗМЕТОВ Ботиржон Хайитбаевич</b> СУЩНОСТЬ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ И ФУНКЦИИ ИНСТИТУТА СЛЕДСТВЕННЫХ ДЕЙСТВИЙ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	86
<b>12. БАЙБЕКОВА Машхура Бурибаевна</b> ЭКСПЕРТИЗА ТАДҚИҚОТЛАРИ СИФАТИНИ ОШИРИШ БЎЙИЧА АЙРИМ ФИКРЛАР.....	97
<b>13. ТОШЕВА Динара Музрафовна</b> СУД-ЭКСПЕРТИЗА ЛАБОРАТОРИЯЛАРИДА ПРОФЕССИОНАЛ ТЕСТ ТЕКШИРУВЛАРИ ВА ЛАБОРАТОРИЯЛАРАРО СОЛИШТИРМА ТЕКШИРУВЛАРНИ ЎТКАЗИШ.....	102

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

<b>14. УМАРХАНОВА Дилдора Шарипхановна</b> ЖИНОЯТ ИШЛАРИ БЎЙИЧА ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИК МЕХАНИЗМИНИНГ ХАЛҚАРО-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ТАҲЛИЛИ .....	110
<b>15. YULDASHEVA Govkherjan</b> COMPARATIVE ANALYSIS OF LEGAL REGULATION AND PECULIARITIES OF THE INSTITUTE OF HONORARY CONSULS AT THE PRESENT STAGE.....	120
<b>16. ТУРСУНОВА Маликахон Улугбековна</b> СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ И ДИПЛОМАТИЧЕСКОГО ПРАВА НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ .....	129
<b>17. ГУЛИМОВ Аманлык Базарбаевич</b> ПРАВО ЖИТЕЛЕЙ ПРИАРАЛЬЯ НА БЛАГОПРИЯТНУЮ ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ .....	136
<b>18. РАХМАНОВ Шухрат Наимович</b> ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВА ГОСУДАРСТВ ПРИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ КАК ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ДВУЕДИНЫЙ ИНСТИТУТ ДИПЛОМАТИЧЕСКОГО ПРАВА МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ .....	143

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

<b>19. ИСОҚОВ Луқмонжон Холбоевич</b> ОЗАРБАЙЖОН РЕСПУБЛИКАСИДА МИГРАЦИЯ СОҲАСИДАГИ ДАВЛАТ БОШҚАРУВИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ .....	151
<b>20. МАҲМУДҲОДЖАЕВА Умида Муминовна</b> ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ТОМОНИДАН ҲАҚ ЭВАЗИГА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИДА ҲУҚУҚНИ ҚЎЛЛАШ АМАЛИЁТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ .....	161
<b>21. АМИНОВ Умид Шарипович</b> ПОНЯТИЕ И ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ.....	168

ЁШ ОЛИМЛАР МИНБАРИ

<b>22. ҒАЙБУЛЛАЕВА Зилола Ғайбулло қизи</b> ИЖТИМОИЙ ТАРМОҚЛАР ОРҚАЛИ АМАЛГА ОШИРИЛАЁТГАН ХАРИДЛАР ВА ЭЛЕКТРОН ШАРТНОМАЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШ.....	172
<b>23. ХОЖИЕВА Рўзигул Худайбердиевна</b> ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДА ЮЗАГА КЕЛАДИГАН КОРРУПЦИЯВИЙ ҲОЛАТЛАР ВА УЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ МАСАЛАЛАРИ.....	179
<b>24. ТОШЕВ Зафар Бобоқулович</b> МУАЛЛИФЛИК ҲУҚУҚИНИ ЖИНОИЙ-ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ МУАММОЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ .....	185

# ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

**ХОЖИЕВА Рўзигул Худайбердиевна**

Тошкент давлат юридик университети магистранти

E-mail: ruzigulkhojiyeva@gmail.com

## ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДА ЮЗАГА КЕЛАДИГАН КОРРУПЦИЯВИЙ ҲОЛАТЛАР ВА УЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ МАСАЛАЛАРИ

**For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования):** ХОЖИЕВА Р.Х. ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДА ЮЗАГА КЕЛАДИГАН КОРРУПЦИЯВИЙ ҲОЛАТЛАР ВА УЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ МАСАЛАЛАРИ // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 2 (2021), Б. 179-184.



2 (2021) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2021-2-23>

### АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада муаллиф томонидан давлат харидлари билан боғлиқ ҳолатларни аниқлаш ва уларнинг олдини олиш бўйича фикр-мулоҳазалар, бу борада Республикамизда амалга оширилаётган чора-тадбирлар, уларнинг натижалари ҳамда ушбу ислохотларни олиб боришдаги муаммолар бўйича долзарб масалалар баён қилинган. Шунингдек, ривожланган давлатлар тажрибаси ўрганилиб, улар асосида давлат харидлари билан боғлиқ коррупциявий жиноятларга қарши кураш тизимини такомиллаштириш юзасидан хулоса ва таклифлар баён қилинган.

**Калит сўзлар:** коррупция, давлат харидлари, давлат харидларининг ижрочиси, манфаатлар тўқнашуви, жамоатчилик назорати.

**ХОЖИЕВА Рўзигул Худайбердиевна**

Магистрант Ташкентского государственного юридического университета

E-mail: ruzigulkhojiyeva@gmail.com

## СЛУЧАИ КОРРУПЦИИ В СФЕРЕ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК И ПРОБЛЕМЫ ИХ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ

### АННОТАЦИЯ

В статье изложены взгляды автора на выявление и предотвращение дел, связанных с государственными закупками, меры, принимаемые в стране в этой связи, их результаты и текущие проблемы в реализации данных реформ. Также был изучен опыт развитых стран, на основании которого были сделаны выводы и рекомендации по совершенствованию антикоррупционной системы в сфере государственных закупок.

**Ключевые слова:** коррупция, государственные закупки, исполнитель государственных закупок, конфликт интересов, общественный контроль.

Хojiyeva Ruzigul

Master student of Tashkent State University of Law

E-mail: ruzigulkhojiyeva@gmail.com

**CASES OF CORRUPTION IN THE FIELD OF PUBLIC PROCUREMENT AND PROBLEMS OF THEIR PREVENTION****ANNOTATION**

In the article was described of the author's views on the identification and prevention of cases related to public procurement, measures taken in the country in this regard, their results and current problems in the implementation of these reforms. As well as, the experience of developed countries was also studied, on the basis of which conclusions and recommendations were made for improving the anti-corruption system in the field of public procurement.

**Keywords:** corruption, public procurement, public procurement contractor, conflict of interest, public control.

Бугунги кунда мамлакатимиз иқтисоди тобора ривожлана бориб, бу давлат ва жамият эҳтиёжларини таъминлаш, давлат манфаатини учун муҳим давлат харидларини амалга оширишга замин яратмоқда.

Давлат харидлари давлат фаолиятида муҳим аҳамият касб этиб, у мазмун-моҳияти жиҳатидан давлат ёки фуқароларнинг нарса ва хизматларни муайян ҳақ эвазига сотиб олишларисаналиб, бу тушунча моҳияти хусусида турли қарашлар мавжуд. Жумладан, В.В.Мельников фикрига кўра, давлат харидлари ишлаб чиқарилган махсулот ёки муайян хизматларни давлат буюртмаси асосида сотиб олиш ҳисобланади.

В.И.Кузнецев фикрича эса, давлат харидлари давлат ва жамият эҳтиёжларини қондиришга қаратилган маъмурий, молиявий, фуқаровий муносабатларнинг натижасидир.

Миллий қончилигимизда бу тушунчага аниқ ва ягона таъриф берилган бўлиб, Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 апрелда қабул қилинган 472-сон “Давлат харидлари тўғрисида”ги Қонунининг 3-моддасига биноан, давлат хариди – товар (иш ёки хизмат)ларни давлат буюртмачилари томонидан пулли асосда олиш ҳисобланади [1].

Бу тушунча кириб келганига ҳали кўп бўлмаган бўлсада, бу соҳада юзага келаётган муаммолар, қонунбузарликлар жуда кўп бўлиб, бу ҳолатлар давлат ва жамиятнинг қонун билан кўрикланадиган манфатларига жиддий зарар етказди. Айни шу сабабдан ҳам давлат харидлари соҳасида юзага келадиган қонунга зид ҳаракатлар, хусусан коррупциявий ҳаракатларга қарши курашиш долзарб масала ҳисобланади. унда соҳада коррупцион ҳаракатларни вужудга келишига имкон яратувчи сабаб ва шарт-шароитларни аниқлаш муҳим ҳисобланади.

Давлат харидлари соҳасида коррупцион ҳолатлар юзага келишига бирқанча омиллар сабаб бўлиб, хусусан давлат харидларининг янги кўриниши бўлган электрон давлат харидлари, яъни электрон дўкон ва бошланғич нархни пасайтириш учун ўтказиладиган аукцион каби махсус ахборот порталининг дастурий-техник комплекси орқали ахборот-коммуникация технологиялари воситасида давлат харидларини амалга ошириш усули ҳам бу соҳада ёлғон кўрсаткичларни келтириш орқали коррупцион ҳолатларни амалга оширишни келтириб чиқармоқда.

Шунингдек, давлат харидларини амалга оширишда мансабдор манфаатлар тўқнашувининг мавжудлиги, натижада танлов ўтказиш қоидаларининг бузилиши, танлов ҳужжатларини сохталаштириш ҳам “Давлат харидлари тўғрисида”ги ва “Рақобат тўғрисида”ги Қонуни ормалари қоидаларининг бузилишига сабаб бўлмоқда.

Республикамизда давлат харидлари соҳасидаги ваколатли орган Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Лойиҳа бошқаруви миллий агентлиги бўлиб, ушбу орган давлат харидлари соҳасини давлат томонидан тартибга солишни амалга ошириб, ушбу соҳада коррупцион ҳолатлар, жумладан давлат бюджетини ўзлаштириш ҳолатларининг авж олишининг яна бир омили сифатида ваколатли органларнинг самарали фаолият кўрсата олмаётганлиги, қонунда белгиланган ваколатларни суиистеъмом қилинаётганлигини таъкидлаш лозим.

Шу билан бирга, шу кунгача давлат харидлари доирасида тузилган барча шартномалар тўғрисида маълумотларни жамлаш ягона реестри мавжуд эмаслиги, шунингдек, тўғридан-тўғри шартномалар

тузилганлиги тўғрисидаги ахборот давлат харидларининг электрон тизимида жойлаштирилмаслиги ҳолатлари бу соҳада ўзбошимчалик, давлат мулкани ўзлаштириш ҳолатларини юзага келтириб чиқармоқда.

Статистик маълумотларга кўра, Адлия вазирлиги томонидан курилиш, соғлиқни сақлаш, олий таълим ва давлат харидлари соҳасидаги қонун ҳужжатлари экспертизадан ўтказилганда, 226 та қонун ҳужжатининг 65 тасида (29 фоизи) 292 такоррупциявий омиллар мавжудлиги аниқланган бўлса, давлат харидлари соҳасидаги 16 та ҳужжатнинг 12 тасида 46 та коррупциявий омил аниқланган [2].

Бундан ташқари, давлат харидларини амалга оширишда бошланғич нархни пасайтириш учун ўтказиладиган аукцион савдоларини четлаб ўтиш, шунингдек давлат харидлари талабларига зид равишда, тендер савдоларини ўтказмасдан тўғридан-тўғри шартномалар орқали товарлар қиммат нархларда харид қилиниши ва ортиқча маблағлар сарфланганлиги, Вазирлар Маҳкамаси томонидан рухсат этилмаган ташкилотларга, белгиланган меъёрдан ортиқча ва Молия вазирлиги билан келишилмаган ҳолда енгил автомашиналар харид қилинганлиги каби бир қатор тизимли қонунбузарлик ҳолатлари аниқланди [3].

Шуни ҳам алоҳида таъкидлаш лозимки, давлат харидлари соҳасини ҳуқуқий тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлардаги айрим бўшлиқлар, давлат органлари иш фаолиятида очиклик ва шаффофликнинг лозим даражада эмаслиги, рақобат муҳитини ва жамоатчилик назоратини чекловчи бюрократик тўсиқларнинг мавжудлиги ҳам бу соҳада коррупция илдиз отишига замин яратди. Бунинг натижасида, 2018-2019 йиллар ва 2020 йилнинг 5 оyi давомида 278 та ташкилот томонидан 100,3 млрд сўмлик битимлар электрон дўкон орқали тузилиб, чекланган миқдордан ортиқча харидлар амалга оширилган. Ушбу давр мобайнида 8255 таташкilot томонидан 176 млрд сўмлик битимлар электрон дўкон орқали давлат харидини амалга ошириш учун белгиланган базавий ҳисоблаш миқдорининг 25 баравари миқдоридаги чекловдан ортиқча харидлар амалга оширилган. 2018-2019 йиллар давомида 10 та бюджет ташкилотлари томонидан 5,2 млрд сўмлик харидлар танловдан қочиб, аукцион шаклида амалга оширилган [4].

Давлат харидлари соҳасида коррупциявий ҳолатлар юзага келишида юқоридаги каби оимиллардан ташқари, давлат харидлари соҳасидаги шикоятларни кўриб чиқиш бўйича комиссияга келиб тушган шикоятларни кўриб чиқиш муддатларининг қисқа эмаслиги ҳам коррупция ҳолатларини вужудга келтирмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2018 йил 14 майда 3013-сон билан рўйхатга олинган Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Лойиҳа бошқаруви миллий агентлиги директорининг 2018 йил 1 майдаги 180-сон буйруғи билан тасдиқланган Давлат харидлари соҳасидаги шикоятларни кўриб чиқиш тартиби тўғрисидаги низомга мувофиқ, етти иш кунигача ичида кўриб чиқиши белгиланган [5]. Тўғри, шикоятларни кўриб, ўрганиб чиқиш учун ҳам кам вақт кетмайди. Бироқ шу вақт ичида белгиланган шартноманинг амал қилиш муддати тўхтатиб турилиб, бу ўз навбатида манфаатдор томонлар ҳуқуқларига зарар етказиши мумкин.

Бизнингча, бу бўйича янада қисқа муддат белгилаш лозим бўлиб, хусусан Европа Иттифоқининг аъзоси бўлган Германияда давлат тизими харидлар Европа қонунчилиги талабларига жавоб бериб, ушбу соҳани мустақил муассаса шаклидаги апелляция инстансияси ва суд органи амалга оширилади ва шикоятларни кўриб чиқишнинг тезлаштирилган тартиби (3 кун ичида кўриб чиқилади) ўрнатилган бўлиб, бу инвестиция жараёниларининг секинлашувичга сабаб бўлмайди [6].

Бундан ташқари, ушбу давлатда яна бир ўзига хос тизим мавжудки, экспертлар ва олимлардан ташкил топган “Давлат буюртмаси Форуми” жамоат ташкилоти фаолият юритиб, ушбу форум доирасида жоимий фикрлар алманишуви, давлат харидлари соҳасида юзга келадиган янги муносабатлар шакллантирилиб, давлат хариди бўйича энг яхши илмий иш учун мукофот тақдим қилинади.

Шунингдек, АҚШ тажрибасига ҳам назар ташлайдиган бўлсак, ушбу давлатда давлат харидлари соҳасидаги фаолиятни умумий мувофиқлаштириш Федерал харид сиёсати бошқармаси (Office of Federal Procurement Policy) томонидан амалга ошириб, давлат харидлари бошқа давлатлардан фарқли равишда соддалаштирилган тартибда амалга оширилиб, бу тартибга қуйидагилар киради:

- баҳо котишковкалари сўровномаси;
- жуда кичик ҳажмдаги (2500 долларгача) харидни амалга оширишда корпоратив харид пластик карталаридан фойдаланиш;



➤ харид учун буюртма жойлаштириш;  
➤ турлари кўп бўлган махсулотни доимий сотиб олишда наъмунавий-меёрий шартномалардан фойдаланиш кабилардир [7].

Бунда шартнома суммаси катта бўлмаганда ва йилига 5 млн АҚШ долларидан ортмаганда қўлланилади. Бунда сунъий равишда, харид ҳажмини пасайтириш (майда қисмларга ажратиш орқали) таъқиқланади.

Айни шу тажрибаларни миллий қонучилик тизимига олиб кириш, ўйлаймизки, давлат харидлари соҳасида коррупциявий омилларнинг олдини олишда ижобий натижа беради.

Сўнги йилларда бу соҳада коррупцион ҳолатларнинг олдини олиш, давлат харидлари соҳасида шаффоф тизимни яратиш борасида бир қанча ислохотлар амалга оширилиб бормоқда. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. М. Мирзиёевнинг 2020 йил 29 июндаги ПФ-6013-сон “Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармонида мувофиқ, Коррупцияга қарши курашиш агентлигига давлат харидлари соҳасида масъулиятни ошириш ва коррупцияни бартараф этиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг “Давлат харидлари тўғрисида”ги Қонуни талабларини, шу жумладан харид қилиш тартиб-таомиллари турларини белгилаш ва ижрочини танлаш шартларини бузганлик учун жавобгарликни кучайтириш вазифаси юклатилган [8, Б.25]. Шунингдек, мазкур фармонда давлат харидлари доирасида тузилган шартномаларни мажбурий равишда эълон қилиш, давлат харидларини танлов ва тендер савдолари орқали замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда амалга ошириш тартибини жорий этиш зарурлиги белгиланган.

Шу билан бирга, Жорий йилнинг 12 март куни Олий Мажлис Сенатининг йиғилишида Янги тахрирдаги “Давлат харидлари тўғрисида”ги Қонун маъқулланди ва ҳозирда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасида депутатлар томонидан кўриб чиқилмоқда.

Ушбу лойиҳада давлат харидлари соҳасида коррупциявий хавф-хатарларнинг олдини олиш, хусусан, давлат харидларининг очиқ ва шаффоф ҳамда самарали тизимини яратиш орқали коррупциянинг олдини олиш кўзда тутилган бўлиб, бир қанча тушунчаларга аниқлик киритилган. Жумладан, давлат харидлари соҳасида давлат харидларининг ижрочиси, ихтисослашган ташкилот, манфаатлар тўқнашуви, харид қилиш тартиб-таомиллари иштирокчисининг аффилиланган шахси каби тушунчалар мазмуни кенгайтирилди.

Шунингдек, бу соҳадаги коррупцион ҳолатлар учун жавобгарлик масаласи ҳам тубдан ислох қилиниб келмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги ЎРҚ-666-сонли қонунига асосан, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодекс 175<sup>8</sup>-модда билан тўлдирилди ҳамда давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун маъмурий жавобгарликни назарда тутилди [9].

Унга кўра, давлат харидлари режаларини, шу жумладан режа-жадвалларини шакллантириш ва жойлаштириш тартиби бўйича қонунчилик талабларига риоя этмаслик, шунингдек давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда давлат харидларини амалга ошириш чоғида махсус ахборот порталига давлат харидлари бўйича эълонлар жойлаштириш тартибини, мажбурий муҳокама ўтказиш тартиби ва муддатларини ҳамда давлат хариди натижаларини жойлаштириш муддатларини бузиш, мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Давлат харидлари тўғрисидаги эълонларга ва харид ҳужжатларига қонунчиликда тақиқланган ҳамда рақобатни чекловчи ахборотни, ҳаволалар ва талабларни киритиш, харид ҳужжатларини тасдиқлаш ҳамда буюртмаларни шакллантириш тартибларини бузиш эса, мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Шунингдек, мазкур нормада тендер ўтказиш тартибини бузганлик учун ҳам жавобгарлик назарда тутилган бўлиб, модданинг учинчи қисмига кўра, товарларни, ишларни ва хизматларни етказиб берувчиларни тендер ўтказиш йўли билан аниқлаш талабларини бузиш, шунингдек давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ товарларни етказиб берувчини, иш бажарувчини ва хизмат кўрсатувчини рақобатли харид усули воситасида аниқлаш белгиланган ҳолларда, давлат харидларини ягона етказиб берувчидан ёки тўғридан-тўғри шартномалар асосида амалга ошириш тўғрисида қарор қабул қилиш, мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Шу билан бирга, давлат харидлари жараёнидаги аффилиланганлик ва манфаатлар тўқнашуви ҳақида давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда хабар бермаслик, шунингдек давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилмаган ҳолларда, давлат харидлари бўйича таклифларни қабул қилмаслик ёки таклифларни тақдим этиш муддатларини давлат харидлари тўғрисидаги қонунчилик талабларига зид равишда қисқартириш, шунингдек таклифлар солинган конвертларни очиш ва харид ҳужжатларига мувофиқ таклифларни баҳолаш талабларини бузиш ҳаракатлари эса, мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Давлат харидлари соҳасида юзага келадиган коррупцион ҳолатларни бартараф қилиш мақсадида жавобгарлик масаласини кучайтиришни ижобий натижа бериб, буни бир қанча тадқиқотчилар ҳам маъқуллаган. Хусусан, тадқиқотчи О.Н.Ходасаевич фикрича, давлат харидлари соҳасида коррупция ҳолатлари кучайган тақдирда шахсларга, хусусан ҳокимият вакилларига нисбатан жавобгарлик чораларини кучайтириш лозим [10].

Шунингдек, давлат харидлари тартиб-таомилларини ҳам соддалаштириш лозим бўлиб, тадқиқотчи Р.И. Мищенконинг фикрича, давлат харидларини амалга оширишни соддалаштириш, давлат харидари билан боғлиқ қонуларда мавжуд тушунча ва атамалрга аниқлик киритиш, шунингдек нормалар ўртасида зиддиятларнинг олдини олиш лозим [11].

Амалга оширилаётган ушбу ислохотлар ва билдирилган таклифлар ҳамда хорижий давлатлар тажрибаси бу тизимга тадбиқ қилиниши давлат харидлари соҳасида коррупцион ҳолатларнинг олинди олишига ижобий натижа бериб, қўшимча тариқасида яна ушу тавсияларни бериб ўтмоқчимиз.

**Биринчидан**, коррупциянинг олдини олиш нуқтаи назаридан ошкоралик, рақобат ва қарорларни қабул қилишнинг ҳолисона мезонларига асосланадиган харид тизимларини яратиш учун харид эълонлари ва тузилган шартномаларни давлат харидлари порталига жойлаштириш, жамоатчиликка ошкор қилиш ҳамда жамоатчилик назоратини амалга оширишга етарли шарт-шароитлар яратишга эътибор қаратиш лозим.

**Иккинчидан**, харидларда савдо ғолибларини танлаш ва қарорларни қабул қилиш мезонларини ҳамда иштирок этиш шартларини олдиндан очиқ эълон қилиш зарур.

**Учинчидан**, давлат харидлари жараёнида коррупциянинг олдини олишга қаратилган чекловлар, яъни иштирокчиларнинг яқин қариндошлари ижрочини танлаш бўйича қарор қабул қилиш ҳуқуқига эга бўлган тақдирда иштирокчини давлат харидларида иштирок этишига йўл қўйилмаслик лозим.

**Тўртинчидан**, давлат харидлари доирасида тузилган барча шартномалар тўғрисида маълумотларни жамлаш ягона реестр орқали амалга оширилиши тартибини белгилаш лозим.

**Бешинчидан**, давлат харидларини амалга оширишда тўғридан-тўғри шартномалар тузилганлиги тўғрисидаги ахборот давлат харидларининг электрон тизимида жойлаштирилмаган бўлса, ушбу шартномалар бўйича тўловлар амалга оширилмаслиги лозим.

Шунингдек, коррупциянинг олдини олиш нуқтаи назаридан ошкоралик, рақобат ва қарорларни қабул қилишнинг ҳолисона мезонларига асосланадиган харид тизимларини яратиш учун харид эълонлари ва тузилган шартномаларни давлат харидлари порталига жойлаштириш, жамоатчиликка ошкор қилиш ҳамда жамоатчилик назоратини амалга оширишга етарли шарт-шароитлар яратиш масаласига ҳам эътиборқаратиш лозим. Ҳуқуқшунос Ш.Раҳманов таъкидлаганидек, коррупцияга қарши курашда давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлигини таъминлаш зарур, чунки коррупция даражаси мамлакат тараққиёти, давлатчилик ва жамият ривожланишининг умумий даражасини белгилаб беради [12].

Ҳозирча, бу турдаги жиноятлар учун маъмурий жавобгарлик белгиланган бўлиб, бундай жиноятлар учун жиноий жавобгарлик масаласини ҳам ислоҳ қилиш лозим.

Ўйлаймизки, ушбу ислохотлар келгусида тадбиркорлар орасида ҳалол рақобат муҳитини яратишга, очиқлик ва шаффофликни таъминлашга, жамоатчилик назоратини кучайтириб, коррупциянинг олдини олишга хизмат қилади.

### Иқтибослар /Сноски / References

1. Мельников В.В. Совершенствование механизма публичногозакупки на основе повышения эффективностиКонкурсные торги в Российской Федерации: Дисс.Кандидат экон. Наук.-Новосибирск, 2005.– С. 32.



2. Кузнецов В.И. Правовое регулирование государственного заказа учреждение: дис. Кандидат юридических наук: 12.00.14. М., 2005.
3. Ўзбекистон Республикасининг “Давлат харидлари тўғриси”даги Қонуни.  
Коррупцион жиноятлар асосан ким томонидан содир этилиши маълум қилинди// URL: <https://www.gazeta.uz/uz/2021/03/30/corruption/>.
4. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Лойиҳа бошқаруви миллий агентлиги директорининг 2018 йил 1 майдаги 180-сон буйруғи билан тасдиқланган Давлат харидлари соҳасидаги шикоятларни кўриб чиқиш тартиби тўғрисидаги низом. // URL: [https://nrm.uz/contentf?doc=544348\\_davlat\\_haridlari\\_sohasidagi\\_shikoyatlarni\\_ko%E2%80%98rib\\_chiqish\\_tartibi\\_to%E2%80%98g%E2%80%98risidagi\\_nizom](https://nrm.uz/contentf?doc=544348_davlat_haridlari_sohasidagi_shikoyatlarni_ko%E2%80%98rib_chiqish_tartibi_to%E2%80%98g%E2%80%98risidagi_nizom).
5. Ўзбекистон Республикаси Товар-хом ашё биржасининг расмий сайти. // URL: <https://uzex.uz/uz/pages/public-procurement-FAQ>
6. Коррупцияга қарши курашиш агентлиги ахборот хизматининг расмий сайти. // URL: <https://anticorruption.uz/uzc/item/2020/11/21/korrupsiyaga-qarshi-kurashish-millij-kengashining-ikkinchi-jigilishi-bolib-otdi>.
7. У.Бурханов. Давлат харидлари. Ўқув-қўлланма. – Т: “infoCOM.UZ”, 2010. – // URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/7d3118303e90f8685e736e7956ec0640.pdf>.
8. У.Бурханов. Давлат харидлари. Ўқув-қўлланма. – Т: “infoCOM.UZ”, 2010. – Б.28. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/7d3118303e90f8685e736e7956ec0640.pdf>.
9. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодекси. 22.09.1994. URL: <https://www.lex.uz/acts/97664>.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида Фармони. ПФ-6013-сон 29.06.2020 // URL: <https://lex.uz/docs/4875784>.
11. Ходасевич О. Н., Шаламова Е. Ю. Коррупция в сфере государственных закупок // Научно-методический электронный журнал “Концепт”. – 2018. –№ 3 (март). – 0,4 п. л. – URL: <http://e-koncept.ru/2018/183012.htm>.
12. Мищенко Р.И. Предотвращение и противодействие коррупции в сфере государственных закупок: анализ опыта Украины из зарубежных стран. Статья. – 2014. Actualissuesofmodernscienceand society. –№1. УДК 351.824.5:339.13.
13. Rakhmanov Shukhrat. LEGISLATIVE MEASURES OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN FOR THE PURPOSE OF ANTI-CORRUPTION: REVIEW, CLASSIFICATION AND CONDITIONS OF EFFICIENCY. Journal of Law Research. 2019, 6 vol., issue 1, pp. 52-63.